

انعطاف‌پذیری حسابداری و خوش‌بینی مدیران: آزمون تئوری اختیارات مدیریتی

صغری براری نوکاشتی^۱

بهمن بنی مهد^۲

احمد یعقوب نژاد^۳

تاریخ پذیرش: ۹۶/۱۰/۰۱

تاریخ دریافت: ۹۶/۰۶/۰۶

چکیده

هدف این تحقیق بررسی رابطه بین انعطاف‌پذیری حسابداری با خوش‌بینی مدیران در پیش‌بینی سود بر اساس تئوری اختیارات مدیران می‌باشد. نمونه آماری تحقیق، شامل ۱۲۹ شرکت از شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در بازه زمانی ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۵ است. نتایج تحقیق نشان می‌دهد، بین میزان انعطاف‌پذیری حسابداری با رشد پیش‌بینی و خطای پیش‌بینی سود توسط مدیریت رابطه مستقیم و معنی‌داری وجود دارد. به‌طوریکه شرکت‌های با انعطاف‌پذیری حسابداری بالا پیش‌بینی خوش‌بینانه‌تری نسبت به شرکت‌های با انعطاف‌پذیری حسابداری پایین داشته‌اند. همچنین شرکت‌های با انعطاف‌پذیری حسابداری بالاتر از طریق دستکاری سود توانسته‌اند سود خالص را به بالاتر از سود پیش‌بینی برسانند و خطای پیش‌بینی سود آنها مثبت می‌باشد، اما شرکت‌های با انعطاف‌پذیری حسابداری پایین به دلیل اثر تجمعی مدیریت اقلام تعهدی گذشته با محدودیت در دستکاری سود دوره جاری و دوره‌های آتی مواجه شده، لذا خطای پیش‌بینی سود آنها منفی می‌باشد. با توجه به نتایج تحقیق به سرمایه‌گذاران و تحلیلگران پیشنهاد می‌گردد در هنگام استفاده از پیش‌بینی‌های مدیران به خوش‌بینی فرصت‌طلبانه مدیران در پیش‌بینی سود دقت و توجه کافی داشته باشند.

واژه‌های کلیدی: انعطاف‌پذیری حسابداری، اختیارات مدیران، خالص‌داری عملیاتی غیرعادی، خوش‌بینی مدیران.

۱- دانشجوی دوره دکتری حسابداری، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران. (نویسنده مسئول) barari1360@yahoo.com

۲- دانشیار گروه حسابداری، واحد کرج، دانشگاه آزاد اسلامی، کرج، ایران.

۳- دانشیار گروه حسابداری، واحد تهران مرکز، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

۱- مقدمه

یکی از ابزارهای تعامل مدیران شرکتها با بازار، ارائه اطلاعاتی در مورد پیش‌بینی سود شرکت است که بدین وسیله شرکت‌ها می‌توانند رفتار بازار را تحت تاثیر قرار دهند. سود پیش‌بینی شده توسط مدیریت، منعکس کننده‌ی پیش‌بینی مدیریت درباره‌ی چشم‌انداز آتی واحد تجاری است که می‌تواند قیمت سهام، نقدینگی بازار سهام و پیش‌بینی تحلیلگران را تحت تاثیر قرار دهد. مطالعات زیادی نشان داده‌اند که مدیران تمایل دارند سودی که شرکت در پایان دوره گزارش می‌کند حداقل به اندازه پیش‌بینی‌هایی باشد که پیش از این از سوی مدیریت یا تحلیل‌گران مالی مطرح شده بود (کیم^۱ و همکاران ۲۰۱۶، دوپل^۲ و همکاران ۲۰۱۳، هو^۳ و همکاران ۲۰۱۲ و گانی^۴ ۲۰۱۰).

اصول پذیرفته شده حسابداری در برخی از روشها انعطاف‌پذیری زیادی دارد که بطور بالقوه باعث می‌شود مدیران برآوردهای حسابداری را مبتنی بر قضاوت‌های شخصی خود انجام دهند. انگیزه مدیران در استفاده از اقلام تعهدی اختیاری را می‌توان با استفاده از دو فرضیه خوش‌بینی مدیریت یا فرصت‌طلبی مدیریتی بیان کرد (چوی^۵، ۲۰۱۶). از آنجاییکه پیش‌بینی سود و ایجاد اقلام تعهدی هر دو از باورهای ذهنی مدیریت تاثیر می‌گیرد، خطای مستتر در ارزیابی دورنمای تجاری، احتمالاً در پیش‌بینی سود مدیریت و اقلام تعهدی آشکار می‌شود. انگیزه‌ها و فرصت‌های مدیران به منظور مدیریت سود ناشی از انعطاف‌پذیری رویه‌های اختیاری حسابداری، به مدیران امکان می‌دهد که رویه‌های حسابداری را به منظور رسیدن به آستانه‌های سود، انتخاب کنند. استفاده از مدیریت سود باعث می‌شود هم خالص دارایی عملیاتی دوره و هم سود دوره متاثر شود. بنابراین اگر مدیران در هر دوره بر پایه خوش‌بینی و قضاوت خود مدیریت سود را انجام دهند و قادر نباشند تاثیر دوره‌های گذشته را در این دوره تعدیل کنند، امکان دارد باعث شود به جایی برسند که به علت ماهیت بازگشتی اقلام تعهدی دیگر قادر نباشند سود شرکت و وضعیت آن را در حد قابل

قبول نگه دارند. در نتیجه، مدیریت افزایش سود نمی‌تواند پایدار باشد. سطح خالص دارایی عملیاتی به عنوان یک معیار اندازه‌گیری از عملکرد عملیات جاری و گذشته استفاده می‌گردد. و منعکس کننده اثرات تجمعی انتخاب‌های حسابداری در گذشته می‌باشد. انعطاف‌پذیری حسابداری می‌تواند یک عامل بالقوه برای کیفیت پایین صورتهای مالی باشد، طبق نظر روجن^۶ (۲۰۰۶) سه عامل بالقوه برای کیفیت پایین صورتهای مالی وجود دارد. ۱- قوانین حسابداری باعث چالش و اختلال در صورتهای مالی می‌شوند، زیرا آنها اغلب برای محدود کردن اختیار مدیریت، بدون کاهش محتوای اطلاعاتی اطلاعات حسابداری دارای مشکل می‌باشند. ۲- یکی دیگر از عامل چالش‌برانگیز در اطلاعات حسابداری ناشی از خطای پیش‌بینی‌ها می‌باشد، زیرا مدیریت نمی‌تواند نتایج آتی معاملات فعلی را به دقت پیش‌بینی نماید. ۳- سومین عامل اختلال و تعصب در اطلاعات حسابداری ناشی از استفاده مدیران از انعطاف‌پذیری حسابداری مالی می‌باشد که توسط استراتژی سود شرکت و مدیریت سود بازتاب می‌شود. انعطاف‌پذیری در استانداردهای حسابداری فرصتی برای مدیریت سود را به طور قانونی، تهاجمی و سپس تقلب در اختیار مدیران قرار داده است. آجکوه^۷ (۲۰۱۷) ایده‌ای را مطرح می‌کند که تقلب، ناشی از شیب لغزنده مدیریت سود می‌باشد که در آن شرکت‌ها ابتدا سود را به طور قانونی (بدون زیرپا گذاشتن اصول و موازین و استانداردهای حسابداری) برای رسیدن به اهداف از پیش تعیین شده مدیریت می‌کنند و سپس به شدت تلاش می‌کنند تا نتایج مورد نظر را به دست آورند؛ اگر نتایج دلخواه هنوز به دست نیامده باشد، تنها گزینه‌ی موجود تحریف عمدی از طریق جعل اسناد می‌باشد. گرچه انعطاف‌پذیری در حسابداری مطلوب است؛ اما مدیران باید توجه داشته باشند که شیب مدیریت سود می‌تواند به اندازه کافی لغزنده باشد تا منجر به تقلب شود.

با توجه به نقش و اهمیت این موضوع و فقدان پژوهش کافی، در این تحقیق به بررسی ارتباط بین انعطاف‌پذیری حسابداری، خوش‌بینی مدیران می‌-

۲- مبانی نظری و مروری بر پیشینه پژوهش

۲-۱- تئوری اختیارات مدیران

استانداردهای پذیرفته شده حسابداری در کشورهای مختلف به مدیران اجازه می‌دهد که طیف وسیعی از اختیارات را در انتخاب روش‌های مختلف حسابداری، برای محاسبه سود در اختیار داشته باشند. البته ممکن است مدیران از تمام این اختیارات برای تحقق اهداف شرکت استفاده نکنند. اختیارات مدیران در مقالات بر اساس دو رویکرد توصیف شده است:

- ۱) رویکرد رفتاری؛
- ۲) رویکرد اقتصادی. (پاپاناستاسوپولوس و توماکوس^۹، ۲۰۱۷)

بر اساس رویکرد رفتاری که توسط همبریک و فینکلستین^{۱۰} (۱۹۸۷) ارائه گردید، اختیارات مدیران به آزادی عمل موجود برای مدیران شرکت جهت دستیابی به اهداف سازمان اشاره دارد. مطابق با رویکرد اقتصادی که توسط ویلیامسون^{۱۱} (۱۹۶۳) ارائه شده است اختیارات مدیران به میزان آزادی در دسترس مدیران شرکت برای رسیدن به اهداف شخصی اشاره می‌کند. شن و چو^{۱۲} (۲۰۰۵) دو رویکرد را با هم تطبیق داده و استدلال می‌کند که این دو رویکرد همانند دو محور عمود بر هم هستند به طوری که رویکرد اقتصادی در امتداد یک محور با آزادی اهداف و رویکرد رفتاری در امتداد محور با آزادی قرار دارد. شن و چو (۲۰۰۵) بحث می‌کنند که آزادی اهداف نشان دهنده فشارهایی که مدیران در عملکرد با آن مواجه می‌شوند. در حالیکه آزادی عمل، طیف وسیعی از گزینه‌های استراتژیک در دسترس مدیران، در تلاش آنها برای رسیدن به عملکرد تقاضا شده توسط سهامداران می‌باشد. موارد فوق نشان می‌دهد که اختیارات مدیران لزوماً خوب یا بد نیست. از یک طرف آزادی عمل بیشتر در ارتباط با تفکر باز می‌تواند منتج به استراتژی‌های رقابتی‌تر و نوآورانه مانند سرمایه‌گذاری در پروژه‌های پربازده گردد. از طرف دیگر، آزادی بیشتر مرتبط با بی‌مبالاتی می‌تواند منتج به استراتژی‌هایی گردد که منافع ذینفعان را دربر ندارد (پاپاناستاسوپولوس و توماکوس، ۲۰۱۷). انعطاف-

پردازیم. تاکنون به صورت تجربی مطالعه‌ای درباره رابطه بین انعطاف‌پذیری حسابداری و خوش‌بینی مدیران انجام نشده است. بلکه در مطالعات گذشته به بررسی عوامل موثر بر میزان خوش‌بین بودن مدیریت از جمله اندازه شرکت، عملکرد گذشته شرکت، ساختار مالکیت و... پرداخته شده است. اما به موضوع خوش-بینی مدیریتی از منظر فرصت‌طلبی مدیران و نقش انعطاف‌پذیری حسابداری در رفتار فرصت‌طلبانه مدیران برای بهتر نشان دادن دقت پیش‌بینی‌ها کمتر توجه شده است. لذا در این پژوهش محققان در صدد آن هستند تا بررسی نمایند خوش‌بینی مدیران تا چه میزان می‌تواند به دلیل انعطاف‌پذیری حسابداری و تاثیر اختیارات مدیران بر استراتژی سود حسابداری باشد. هدف این تحقیق آن است که نخست رابطه بین انعطاف‌پذیری حسابداری، خوش‌بینی مدیران را مطالعه کند. هدف دوم این پژوهش نیز آن است تا سرمایه‌گذاران، اعتباردهندگان، تحلیل‌گران مالی و سایر استفاده‌کنندگان اطلاعات را از اثر مذکور، آگاه نماید. انتظار می‌رود نتایج این پژوهش بتواند دستاورد و ارزش افزوده علمی به شرح زیر داشته باشد. اول اینکه نتایج تحقیق می‌تواند موجب گسترش مبانی نظری پژوهش‌های گذشته در ارتباط با انعطاف‌پذیری حسابداری و خوش‌بینی مدیران شود. دوم این که شواهد پژوهش نشان خواهد داد که چگونه اختیارات مدیران بر استراتژی سود حسابداری ناشی از انعطاف-پذیری حسابداری می‌تواند بر خوش‌بینی فرصت‌طلبانه مدیران تاثیرگذار باشد. این موضوع به عنوان یک دستاورد علمی می‌تواند اطلاعات سودمندی را در اختیار قانون‌گذاران حوزه بازار سرمایه و همچنین تدوین‌کنندگان استانداردهای حسابداری و استفاده-کنندگان از اطلاعات حسابداری قرار دهد. سوم این که نتایج پژوهش می‌تواند ایده‌های جدیدی برای انجام پژوهش‌های جدید در حوزه حسابداری، پیشنهاد نماید.

برای این کار سود را دستکاری کنند. (کرافت^{۱۷}، ۲۰۱۴). همچنین نتایج پژوهش‌های گذشته نشان داده است، خطاهایی در پیش‌بینی سود مدیران وجود دارد، برای مثال مدیرانی که با انعطاف‌پذیری کمتر سیستم حسابداری مواجه هستند، دقت پیش‌بینی آنان کمتر است. (چن^{۱۸}، ۲۰۰۴).

هیلاری^{۱۹} و همکاران در سال ۲۰۱۶ نشان دادند خوش‌بینی مدیران می‌تواند خوش‌بینی ناشی از فرصت‌طلبی یا خوش‌بینی واقعی مدیریتی باشد. در خوش‌بینی واقعی مدیریتی، عملکرد گذشته به اعتماد بیش از حد، اعتماد بیش از حد به خوش‌بینی بیش از حد، خوش‌بینی بیش از حد به تلاش، و تلاش به عمل و نتیجه منجر می‌گردد. بنابراین مدیریت سود واقعی یا تعهدی تحت تاثیر این خوش‌بینی نمی‌گیرند. اما در خوش‌بینی فرصت‌طلبانه، مدیران اطلاعات سود پیش‌بینی شده را بالاتر برآورد کرده و انتظار دارند که بتوانند با استفاده از اقلام تعهدی سود را مدیریت کرده و خطای پیش‌بینی را کاهش دهند اما از آنجاییکه اختیارات حسابداری در اصول پذیرفته شده حسابداری، نامحدود نمی‌باشد و اثرات تجمعی انتخاب‌های حسابداری برای دستکاری سود در گذشته باعث افزایش خالص دارایی عملیاتی و در نتیجه کاهش انعطاف‌پذیری حسابداری و محدودیت در دستکاری سود در دوره‌های آتی می‌گردد، لذا انتظار می‌رود چنانچه خوش‌بینی مدیران در پیش‌بینی سود، فرصت‌طلبانه باشد، خطای پیش‌بینی سود شرکت‌های با انعطاف‌پذیری حسابداری پایین‌تر افزایش یابد.

۲-۳- پیشینه پژوهش

قائمی و اسکندرلی در سال ۱۳۹۲ رفتار مدیران شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران را در پیش‌بینی سود سالیانه مورد مطالعه قرار دادند. در پژوهش آنان سوگیری مدیران در پیش‌بینی سود سالیانه و اثر چهار متغیر، عملکرد گذشته شرکت، رویکرد مدیران در پیش‌بینی سود سال گذشته، اندازه و نوع مالکیت شرکت بررسی شده است و بر اساس

پذیری به اختیارات کلی ارائه شده به مدیریت مرتبط می‌باشد. از لحاظ حسابداری مالی اختیار به عنوان فرصت خاص شرکت برای اثرگذاری روی سود حسابداری با معاملات واقعی و تصمیمات حسابداری تعریف شده است. اختیار مدیران در یک شرکت خاص به فعالیت شرکت، تصمیمات قبلی شرکت، انعطاف-پذیری سیستم حسابداری و محدودیت‌های مجموعه قراردادهای آن بستگی دارد. (روجن، ۲۰۰۶)

۲-۲- تئوری خوش‌بینی مدیران

کیفیت پیش‌بینی‌های مدیران ممکن است تحت تاثیر شرایط تحمیل شده از جانب محیط (ابهام‌های مربوط به آینده)، اعتماد به نفس بیش از حد مدیران، میزان تخصص و انگیزه‌های شخصی تهیه‌کنندگان اطلاعات قرار گیرد. در فضایی که مدیران خطر اندکی بابت پیگردهای قضایی احتمالی در نتیجه ارائه اطلاعات گمراه کننده احساس کنند، ممکن است به سمت ارائه‌ی پیش‌بینی‌های سود مبتنی بر انگیزه‌های شخصی روند(کاتو^{۱۳} و همکاران ۲۰۰۹). همچنین رفتار مدیران در پیش‌بینی سود ممکن است تحت تاثیر عملکرد گذشته، نوع مالکیت و اندازه شرکت باشد (استیفان^{۱۴}، ۲۰۰۹). شرکت‌هایی که حاکمیت شرکتی برتری دارند دقت پیش‌بینی بیشتر و سوگیری کمتری دارند(اجینکیا^{۱۵} و همکاران، ۲۰۰۵). برخی از مطالعات نشان می‌دهند در موسساتی که عملکرد ضعیفی دارند، خطاهای وسیعتری در سود پیش‌بینی شده آنها مشاهده می‌شود، به احتمال زیاد این شرکتها به منظور پوشش اخبار بد شرکت، اقدام به پیش‌بینی خوشبینانه سود می‌کنند(کوتاری^{۱۶} و همکاران، ۲۰۰۵). همچنین مدیران برای جلوگیری از خطای پیش‌بینی و برای دستیابی به نتایج دلخواه از واکنش بازار، تلاش زیادی به عمل می‌آورند. گرچه مدیرانی که با توجه به احتمال برآورده کردن انتظاراتی که ایجاد می‌کنند خوش بین هستند، نیاز به مدیریت سود به منظور رسیدن به پیش‌بینی‌هایشان را احساس نمی‌کنند. اما از طرفی مدیران ممکن است به صورت فرصت‌طلبانه به دنبال بهتر نشان دادن دقت پیش‌بینی خود باشند و

مدیریت انتظارات می‌کنند. نتایج تحقیق سوداریاتی^{۲۱} در سال ۲۰۱۲ نیز نشان داد که بین خالص دارایی عملیاتی و سود غیرمنتظره رابطه معنی دار وجود دارد. زمانی که ارزش خالص دارایی‌ها مبالغه شده باشد، سود غیرمنتظره مثبت بالا یا سود- غیرمنتظره منفی پایین کاهش می‌یابد. بنابراین، می‌توان نتیجه گرفت که ترازنامه به عنوان یک محدودیت مدیریت سود می‌باشد.

کیم (۲۰۱۶) اثر انعطاف‌پذیری حسابداری را بر رفتار پیش‌بینی مدیران قبل از عرضه اولیه عمومی سهام بررسی کرد. شرکت‌هایی که سهام آنها اولین بار برای عرضه عمومی منتشر می‌گردند انگیزه قوی برای انتشار اطلاعات خوش بینانه دارند تا بتوانند قیمت سهام خود را افزایش دهند. از طرفی این شرکتها تحت الزامات قوانین بورسی قرار می‌گیرند. نتایج تحقیق آنها نشان داد که شرکتها قبل از عرضه اولیه عمومی سهام، از طریق پیش‌بینی‌های خود، اخبار خوب را منتشر می‌دهند و در شرکت‌های با انعطاف‌پذیری حسابداری بالاتر، انتشار اخبار خوب قبل از عرضه عمومی سهام بیشتر است به دلیل آنکه آنها می‌توانند در دوره بعد سود گزارش شده را با استفاده از مدیریت سود به سود پیش‌بینی شده یا بالاتر از آن برسانند.

وو^{۲۲} و همکاران (۲۰۱۷) انگیزه استفاده از اقلام تعهدی اختیاری را قبل از عرضه سهام در شرکت‌های با رشد بالا و شرکت‌های بدون رشد بررسی کردند. نتایج تحقیق آنها نشان داد که شرکت‌های بدون رشد برای گمراه کردن سرمایه‌گذاران از اقلام تعهدی اختیاری استفاده می‌کنند، اما شرکت‌های با رشد بالا برای نشان دادن اطلاعات خصوصی خود به بازار، علاقه مند به استفاده از اقلام تعهدی اختیاری می‌باشند. به طوریکه رابطه مثبت بین اقلام تعهدی اختیاری و عملکرد عملیاتی طولانی مدت برای شرکت‌های با رشد بالا وجود دارد.

آجکوه (۲۰۱۷) برای ارزیابی اینکه چگونه مدیریت سود ناخوشایند خواهد بود و در طول زمان مدیریت سود به تقلب تبدیل می‌شود، چهار نمونه از شرکت‌های متقلب را به صورت کیفی مورد بررسی

نتایج تحقیق آنان عملکرد گذشته، رویکرد گذشته مدیران در پیش‌بینی و نوع مالکیت شرکت در سوگیری مدیران در پیش‌بینی سود نقش دارد. وکیلی فرد و همکاران در سال ۱۳۹۳ نقش رفتارهای فرصت- طلبانه مدیران را در انحراف سودهای پیش‌بینی شده بررسی کردند. رفتار فرصت‌طلبانه مدیران شامل مدیریت سود و معاملات سهام توسط آنان می‌باشد. نتایج تحقیق آنان نشان داد که ارتباط منفی و معناداری بین اعمال مدیریت سود و انحراف پیش‌بینی سود وجود دارد. همچنین انحراف پیش‌بینی سود در زمان فروش سهام توسط مدیران افزایش یافته و در زمان خرید سهام توسط مدیران، کاهش می‌یابد. یعنی مدیران با آگاهی از میزان انحراف پیش‌بینی سود دست به خرید و فروش سهام می‌زنند. شریفی و همکاران در سال ۱۳۹۴ رابطه بین ویژگی کیفی پیش‌بینی سود هر سهم و ریسک ورشکستگی را بررسی کردند. نتایج پژوهش آنها نشان داد که هر قدر اعتبار پیش‌بینی سود هر سهم بیشتر شود ریسک ورشکستگی کاهش می‌یابد. مدیریت از طریق دقت پیش‌بینی سود تصویری پایدار از آینده شرکت را ارائه می‌نماید و باعث کاهش ورشکستگی می‌شود. از جمله انگیزه های مدیران در ارائه پیش‌بینی های غیر دقیق وجود بحرانهای مالی است.

فرج زاده دهکردی و همکاران در سال ۱۳۹۴ ترازنامه متورم و روش‌های جایگزین برای اجتناب از سودهای غیرمنتظره منفی را بررسی کردند. نتایج تحقیق آنها نشان داد که در زمانی که خالص دارایی های عملیاتی شرکت‌ها به واسطه استفاده از اقلام تعهدی اختیاری بیش از واقع گزارش شده‌اند، احتمال استفاده مدیران از مدیریت سود واقعی افزایشی برای تحقق سود پیش‌بینی شده و همچنین مدیریت کاهش پیش‌بینی‌های سود به منظور کاستن انتظارات سرمایه‌گذاران، افزایش می‌یابد. نتایج تحقیق داس^{۲۰} و همکاران (۲۰۱۱) نیز نشان داد که مدیران، از مدیریت سود و مدیریت انتظارات به صورت مکمل استفاده می‌کنند، به طوری که چنانچه مدیریت سود دشوارتر شود، مدیران اقدام به جایگزین کردن مدیریت سود با

هدف، تحقیقات کاربردی است. این تحقیق رویکردی قیاسی - استقرایی دارد و در میدان انواع تحقیقات همبستگی جزء تحلیل‌های رگرسیونی می‌باشد و از حیث چگونگی مسائل مورد مطالعه و گرد آوری اطلاعات از جمله تحقیقات توصیفی - مشاهده ای از نوع همبستگی می‌باشد که ارتباط بین متغیرها، مورد بررسی قرار می‌گیرد و از نظر ماهیت داده ها، تحقیق کمی می‌باشد.

۵- متغیرهای پژوهش و نحوه اندازه‌گیری آن‌ها

انعطاف‌پذیری حسابداری: ژو و یانگ (۲۰۱۳) به پیروی از نتایج تحقیقات دیچو^{۲۴} و همکاران (۱۹۹۸) لی‌یو^{۲۵} (۲۰۰۸) و دوپوی و گریپ^{۲۶} (۲۰۰۶) نشان دادند که سطح عادی خالص دارایی عملیاتی برای یک شرکت به احتمال زیاد توسط نوع صنعت و عوامل دیگر غیر مرتبط با مدیریت از جمله اندازه شرکت، شدت سرمایه و چرخه عمر شرکت نیز تحت تاثیر قرار می‌گیرد. دیچو و همکاران (۱۹۹۸) نشان داده بودند که میزان سرمایه در گردش مورد نیاز در عملیات یک شرکت تابعی از میزان فروش شرکت می‌باشد. لی‌یو (۲۰۰۸) نشان داد که تصمیم‌گیری عملیاتی مدیریت در ارتباط با میزان سرمایه‌گذاری، در طی چرخه عمر شرکت (رشد، بلوغ و افول) متفاوت می‌باشد، بطوریکه در ازای یک میزان فروش معین شرکت‌های در حال رشد نسبت به شرکت‌های دیگر تمایل به سرمایه‌گذاری بیشتر داشته که منجر به اقلام تعهدی مثبت بیشتر خواهد شد. ایشان مراحل چرخه عمر شرکت را با توجه به نیاز تامین مالی تعریف کرده و شرکتها را بر حسب نیاز تامین مالی قوی و ضعیف طبقه بندی کردند. دوپوی و گریپ (۲۰۰۶) نشان دادند که جایگزینی بین نیروی کار و سرمایه شرکتها را قادر خواهد ساخت که میزان معینی فروش به ازای ترکیبات مختلف کار و سرمایه داشته باشند.

لذا ژو و یانگ (۲۰۱۳) با توجه به متغیرهای مذکور مدلی به شرح زیر برای محاسبه میزان عادی خالص دارایی عملیاتی شرکت ارائه دادند.

$$\text{Log NOA}_{i,t} = \alpha_1 + \alpha_2 \log \text{Sales}_{i,t} + \alpha_3 \text{LifeCycle}_{i,t} + \alpha_4 \text{CapInt}_{i,t-1} + \varepsilon_{i,t}$$

قراردادند. نتایج تحقیق آنان نشان داد هر زمان نیاز به برآوردن انتظارات بیرونی و درونی وجود دارد، مدیران بدتر شدن وضعیت مالی شرکت را پنهان می‌کنند تا قیمت سهام را افزایش داده و همچنین پاداش خود را بر اساس نتایج عملکرد مالی افزایش دهند؛ انعطاف‌پذیری در استانداردهای حسابداری فرصتی برای مدیریت سود را به طور قانونی، تهاجمی و سپس تقلب در اختیار مدیران قرار داده است.

۳- فرضیه های پژوهش

در این پژوهش با توجه به مبانی نظری مطرح شده دو فرضیه بشرح ذیل صورت بندی شده است:

فرضیه ۱: انعطاف‌پذیری حسابداری بر رشد سود پیش-بینی شده توسط مدیران تاثیرگذار است.

فرضیه ۲: انعطاف‌پذیری حسابداری بر خطای سود پیش‌بینی شده توسط مدیران تاثیرگذار است.

۴- روش شناسی پژوهش

جامعه آماری پژوهش حاضر، شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران است. نمونه شامل شرکت‌هایی است که از شرایط زیر برخوردار باشند:

- شرکت‌هایی که قبل از سال ۱۳۸۶ مورد پذیرش قرار گرفته باشند.
- به جهت همسانی تاریخ گزارشگری و حذف اثرات فصلی، دوره مالی منتهی به ۲۹ اسفند باشد.
- به دلیل نوع خاص فعالیت شرکت‌های سرمایه‌گذاری و مالی، شرکت مورد نظر جزء این نوع شرکت‌ها نباشد.
- شرکت مورد نظر طی دوره تحقیق فعالیت مستمر داشته باشد و اطلاعات آن‌ها در دسترس باشد.

با توجه به مجموعه شرایط فوق، ۱۲۹ شرکت به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند. این تحقیق از آن جهت که از منابع و گزارش‌های مالی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس استفاده می‌کند از جمله تحقیقات کتابخانه‌ای می‌باشد. این تحقیق از نظر

متغیرهای کنترل

M: متغیری مجازی است که اگر شرکت به سود هدف خود (سود پیش‌بینی شده) دست یابد برابر با یک و در غیر اینصورت مساوی با صفر در نظر گرفته می‌شود.

SIZE: اندازه شرکت که بر اساس لگاریتم طبیعی مجموع دارایی‌های شرکت در پایان دوره اندازه‌گیری شده است.

ROA: بازده دارایی‌ها که از تقسیم سودخالص بر جمع دارایی‌ها محاسبه گردیده است.

GROWTH: رشد فروش که برابر با مبلغ فروش سال جاری منهای مبلغ فروش سال قبل تقسیم بر مبلغ فروش سال قبل.

LEV: نسبت اهرمی که از تقسیم کل بدهی‌ها به کل دارایی‌های پایان دوره محاسبه شده است.

LOSS: متغیر دوجویی می‌باشد به طوریکه اگر شرکت در طی دوره مورد نظر شرکت زیان ده باشد ۱ و اگر سودده باشد ۰ در نظر گرفته می‌شود.

INST: سرمایه‌گذاران نهادی، سرمایه‌گذاران بزرگ نظیر بانک‌ها، شرکت‌های بیمه، شرکت‌های سرمایه‌گذاری و... می‌باشد، همچنین اشخاص حقیقی یا حقوقی که بیش از ۵ درصد یا بیش از ۵ میلیارد ریال از ارزش اسمی اوراق بهادار در دست انتشار را خریداری کند جزء این گروه از سرمایه‌گذاران در نظر گرفته شده است. لذا برای اندازه‌گیری این متغیر درصد مجموع سهام نگهداری شده توسط سرمایه‌گذاران نهادی محاسبه شده است.

۵-۱- مدل های آزمون فرضیات پژوهش

$$MFI_{i,t} = \alpha + \beta_1 Flexibility_{i,t} + \beta_2 M_{i,t} + \beta_3 SIZE_{i,t} + \beta_4 GROWTH_{i,t} + \beta_5 ROA_{i,t} + \beta_6 LEV_{i,t} + \beta_7 LOSS_{i,t} + \beta_8 INST_{i,t} + \epsilon_{i,t}$$

$$MFE_{i,t} = \alpha + \beta_1 Flexibility_{i,t-1} + \beta_2 M_{i,t-1} + \beta_3 SIZE_{i,t} + \beta_4 GROWTH_{i,t} + \beta_5 ROA_{i,t-1} + \beta_6 LEV_{i,t} + \beta_7 LOSS_{i,t} + \beta_8 INST_{i,t} + \epsilon_{i,t}$$

Log NOA: لگاریتم خالص دارایی عملیاتی پایان دوره که عبارتست از دارایی‌های عملیاتی (مجموع دارایی‌ها منهای مجموع وجوه نقد و سرمایه‌گذاری کوتاه مدت) منهای بدهی‌های عملیاتی (مجموع بدهی‌ها منهای بدهی‌های بهره‌دار)

log Sale: لگاریتم کل فروش طی دوره.

LifeCycle: یک متغیر مجازی که مربوط به چرخه عمر شرکت بر حسب نیاز تامین مالی می‌باشد. اگر شرکت نیاز شدید تامین مالی دارد، یعنی چنانچه جریان نقد تامین مالی بیشتر از جریان نقد عملیاتی باشد و همچنین جریان نقد تامین مالی بیشتر از جریان نقد سرمایه‌گذاری باشد صفر در نظر می‌گیریم و اگر شدت نیاز تامین مالی شرکت کمتر باشد (تمام موقعیت‌های دیگر) ۱ در نظر گرفته می‌شود.

CapInt: شدت سرمایه که بر اساس نسبت مجموع اموال ماشین‌آلات و تجهیزات بر تعداد کارکنان محاسبه می‌گردد. $\epsilon_{i,t}$: خطای مدل نشان دهنده سطح غیر عادی خالص دارایی عملیاتی می‌باشد.

در این تحقیق برای اندازه‌گیری خالص دارایی عملیاتی غیر عادی شرکتها، مدل مذکور به تفکیک هر صنعت و سال برآورد گردیده است و سپس خطای مدل در ۱- ضرب شده تا به عنوان شاخصی برای انعطاف‌پذیری حسابداری مورد استفاده قرار گیرد.

خوش‌بینی مدیران: برای محاسبه خوش‌بینی مدیران در پیش‌بینی سود از دو شاخص رشد سود پیش‌بینی‌شده و خطای پیش‌بینی سود استفاده گردیده است.

رشد سود پیش‌بینی شده توسط مدیران (MFI):

برابر است با تفاوت اولین پیش‌بینی سود هر سهم سال t+1 با سودخالص هر سهم سال t تقسیم بر قیمت سهم در ابتدای دوره

$$MFI_{i,t} = (MFi_{i,t+1} - E_{i,t}) / Pt - 1$$

خطای سود پیش‌بینی‌شده توسط مدیران

(MFE): برابر است با تفاوت سود خالص هر سهم در سال t با سود پیش‌بینی شده برای همان سال تقسیم بر قیمت سهم در ابتدای دوره.

$$MFE_{i,t} = (E_{i,t} - MFi_{i,t}) / Pt - 1$$

۶- یافته های پژوهش

۶-۱- آمار توصیفی

نتایج آمار توصیفی در جدول ۱ ارائه گردیده است. همانطور که در قسمت تعریف عملیاتی متغیرها توضیح داده شد انعطاف پذیری حسابداری بر اساس مدل ژو و یانگ (۲۰۱۳) محاسبه شده است به طوریکه پس از برآورد مدل به تفکیک هر صنعت و سال، خطای مدل در ۱- ضرب شده و به عنوان انعطاف-پذیری حسابداری باقیمانده شرکت در نظر گرفته شده است. البته پس از محاسبه خطای مدل، مشاهداتی که خطای مدل آنها بالاتر از ۰,۵ و کوچکتر از ۰,۵- به دست آمده از نمونه حذف گردیده اند. لذا تعداد

مشاهدات از ۱۱۶۱ سال- شرکت که مربوط به ۱۲۹ شرکت در دوره زمانی ۹ ساله می باشد به ۱۰۸۵ رسیده است. از نتایج آمار توصیفی مشاهده می گردد که میانگین رشد سود پیش بینی شده توسط مدیران (MFI) مثبت می باشد و نشان دهنده آن است که به طور میانگین شرکتها سود پیش بینی شده برای سال آتی را بیشتر از سود سال جاری پیش بینی کرده اند و میانگین خطای پیش بینی سود (MFE) عدد منفی می باشد که نشان می دهد به طور میانگین شرکتها نتوانسته اند به سود هدف خود (سود پیش بینی شده) دست یابند.

جدول ۱- شاخص های مرکزی و پراکندگی مربوط به متغیرهای پژوهش

علامت اختصاری	تعداد مشاهده	میانگین	میانه	انحراف معیار	ماکزیمم	مینیمم
MFI	۱۰۸۵	۰,۰۱۶	۰,۰۰۴	۰,۱۷۷	۱,۶۳۱	-۱,۸۵۴
MFE	۱۰۸۵	-۰,۰۱۴	-۰,۰۱۷	۰,۲۳۳	۱,۸۶۵	-۱,۷۸۴
R	۱۰۸۵	۰,۳۸۰	۰,۱۸۹	۰,۲۰۷	۲,۹۹۹	-۰,۶۹۶
FLEXIBILITY	۱۰۸۵	۰,۰۱۲	۰,۰۰۸	۰,۲۰۷	۰,۴۹۸	-۰,۴۹۷
NOA/S	۱۰۸۵	۰,۸۸۲	۰,۷۴۷	۰,۵۵۳	۳,۹۳۸	۰,۱۳۲
SIZE	۱۰۸۵	۶,۰۶۸	۵,۹۸۷	۰,۶۲۷	۸,۳۱۶	۴,۳۸۰
GROWTH	۱۰۸۵	۰,۱۸۳	۰,۱۴۶	۰,۴۶۰	۹,۴۶۹	-۰,۷۳۶
ROA	۱۰۸۵	۰,۱۱	۰,۰۹۵	۰,۱۲۶	۰,۶۲۷	-۰,۴۵۱
INST	۱۰۸۵	۰,۶۸۹	۰,۷۴۰	۲۳۶	۰,۹۹۰	۰,۰۳۰
LEV	۱۰۸۵	۰,۶۰۹	۰,۶۱۸	۰,۱۹۶	۱,۷۸۸	۰,۰۱۳

متغیرهای کیفی	فراوانی کد	فراوانی کد	درصد فراوانی کد	درصد فراوانی کد
M	۴۶۰	۶۲۵	۴۲,۴٪	۵۷,۶٪
LOSS	۱۰۳	۹۸۲	۹,۴۹٪	۹۰,۵۱٪

۶-۲- آزمون چاو و هاسمن

قبل از آزمون فرضیه ها از آزمون های چاو و هاسمن جهت انتخاب نوع مدل رگرسیون استفاده می شود. ابتدا برای انتخاب بین روش داده های ترکیبی و پانل از آزمون چاو استفاده گردیده است. روش داده های پانل خود دارای دو روش اثرات ثابت و اثرات تصادفی است که برای انتخاب بین این دو روش از آزمون هاسمن

استفاده شده است. نتایج این آزمونها در جدول ۲ ارائه شده است.

برای بررسی ناهمسانی واریانس نیز از آزمون ضریب لاگرانژ برای مدل های فرضیات تحقیق استفاده گردیده است. و با توجه به وجود ناهمسانی واریانس برای برآورد مدل ها از روش حداقل مربعات تعمیم یافته (GLS) استفاده گردیده است.

جدول ۲- نتایج آزمون‌های چاو و هاسمن

نتیجه	آزمون هاسمن		آزمون چاو		شماره مدل
	سطح معنی داری	آماره	سطح معنی داری	آماره	
پانل با اثرات ثابت	۰,۰۰۰	۷۵,۱۰۱	۰,۰۰۰	۲,۹۵۲	مدل آزمون فرضیه اول
پانل با اثرات ثابت	۰,۰۰۰	۵۴,۵۱۴	۰,۰۰۰	۲,۹۵۸	مدل آزمون فرضیه دوم

واقعی و نه خوش‌بینی ناشی از فرصت طلبی باشد، مدیریت سود واقعی یا تعهدی تحت تاثیر این خوش-بینی قرار نمی‌گیرند. اما در خوش‌بینی فرصت‌طلبانه، مدیران اطلاعات سود پیش‌بینی شده را بالاتر برآورد کرده و انتظار دارند که بتوانند با استفاده از ارقام تعهدی سود را مدیریت کنند. لذا وجود رابطه مثبت و معنی دار بین رشد سود پیش‌بینی شده توسط مدیران و انعطاف‌پذیری حسابداری (طبق یافته‌های تحقیق) نشان‌دهنده آن است که خوش‌بینی فرصت‌طلبانه در پیش‌بینی سود شرکت‌های مورد مطالعه وجود داشته است. از بین متغیرهای کنترلی در فرضیه اول نیز بین بازده دارایی‌ها و رشد پیش‌بینی سود رابطه منفی و معنی داری وجود دارد، یعنی شرکت‌هایی که عملکرد ضعیفی داشته‌اند، خوش‌بینی مدیران در پیش‌بینی سود بیشتر بوده است.

۳-۶- نتایج آزمون فرضیه‌ها

همانطور که در جدول ۳ مشاهده می‌گردد، مقدار عامل تورم واریانس تمام متغیرها کمتر از ۵ می‌باشد در نتیجه وجود همخطی بین متغیرها رد می‌شود. و آماره دوربین واتسون برای مدل فرضیه اول و دوم به ترتیب ۱,۹۵ و ۲,۳۵ می‌باشد که نشان دهنده عدم وجود خودهمبستگی بین مقادیر خطا می‌باشد. نتایج حاصل از برازش مدل رگرسیونی مربوط به فرضیه اول نشان می‌دهد که بین انعطاف‌پذیری حسابداری و رشد سود پیش‌بینی شده توسط مدیران رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد. یعنی شرکت‌های با انعطاف‌پذیری حسابداری بالاتر خوش‌بینی بیشتر در پیش‌بینی سود داشته‌اند. یافته‌های تحقیق نشان دهنده آن است که خوش‌بینی مدیران در پیش‌بینی سود فرصت طلبانه بوده است زیرا چنانچه رشد سود پیش‌بینی شده توسط مدیران ناشی از خوش‌بینی

جدول ۳- نتایج آزمون رگرسیون مدل فرضیه اول و دوم

خطای پیش‌بینی سود				رشد پیش‌بینی سود				متغیر وابسته:
VIF	معنی داری	آماره T	ضرایب	VIF	معنی داری	آماره T	ضرایب	شرح
-	۰,۰۰۰۰	۵,۹۹۸	۰,۶۰۱۴	-	۰,۰۰۰۰	۴,۳۱۶	۰,۲۰۵۸	عرض از مبدا
۱,۱۸۴	۰,۰۰۶۹	۲,۷۰۷	۰,۰۷۸۱	۱,۲۴۵	۰,۰۲۱۷	۲,۲۹۹	۰,۰۳۸۳	FLEXIBILITY
۱,۱۲۷	۰,۰۰۰۰	۴,۷۷۶	۰,۰۳۵۹	۱,۱۹۳	۰,۰۰۰۱	-۳,۸۴۷	-۰,۰۱۴۳	M
۱,۱۸۶	۰,۰۰۰۰	-۷,۳۸۳	-۰,۱۱۱۶	۱,۲۱۸	۰,۰۰۰۰	۰,۰۴۴	۰,۰۰۰۳	SIZE
۱,۸۸۷	۰,۰۰۰۰	-۶,۷۲۸	-۰,۳۹۴۱	۲,۳۷۷	۰,۰۰۰۰	-۸,۳۹۶	-۰,۳۷۹	ROA
۱,۱۰۴	۰,۰۰۰۰	۱۵,۶۸۶	۰,۲۰۴۲	۱,۱۷۷	۰,۰۰۰۰	-۰,۹۶۴	-۰,۰۰۶۴	GROWTH
۱,۳۲۰	۰,۰۰۰۷	-۳,۴۱۳	-۰,۰۷۰۱	۱,۳۶۷	۰,۰۰۰۰	۱۰,۷۷۷	۰,۱۴۸	LOSS
۱,۷۷۵	۰,۰۰۳۲	-۲,۹۵۷	-۰,۱۲۱۰	۱,۹۶۰	۰,۰۰۰۰	-۰,۸۰۳	-۰,۰۲۲	LEV
۱,۰۴۶	۰,۰۰۰۰	۶,۰۲۲	۰,۱۱۰۹	۱,۰۵۷	۰,۰۰۰۰	۰,۹۲۰	۰,۰۰۸۶	INST
	۰,۰۰۰۰	آماره F ۶,۳۰۱			۰,۰۰۰۰	۶,۷۶۶۶		آماره F
آماره دوربین واتسون ۲,۳۵		R ² تعدیل شده ۰,۴۳		آماره دوربین واتسون ۱,۹۵		۰,۴۲		R ² تعدیل شده

خطای پیش‌بینی سود رابطه معکوس و معنی‌داری وجود دارد. اما بین ساختار مالکیت و رشد شرکت با خطای پیش‌بینی رابطه مستقیم و معنی‌داری وجود دارد. نتایج تحقیق در ارتباط با متغیرهای کنترل مطابق با نتایج تحقیق استیفان (۲۰۰۹)، اجنکیا و همکاران (۲۰۰۵) و قائمی و اسکندلی (۱۳۹۲) می‌باشد. به طور کلی نتایج آزمون مدل فرضیه دوم بیانگر این است که ۴۳ درصد از تغییرات متغیروابسته توسط این متغیرها قابل تبیین است.

۶-۴- تحلیل حساسیت

در برخی تحقیقات محققان خالص دارایی عملیاتی (تقسیم بر فروش برای کنترل اندازه شرکت) را به عنوان شاخصی از ترازنامه متورم و کاهش انعطاف‌پذیری حسابداری در نظر گرفته‌اند لذا برای تحلیل حساسیت یافته‌های مربوط به مدل‌های فرضیات تحقیق، با جایگزین کردن خالص دارایی عملیاتی تقسیم شده بر فروش به جای انعطاف‌پذیری حسابداری، مدل‌های تحقیق مجدداً مورد آزمون قرار گرفته است.

همانطور که در جدول ۴ مشاهده می‌گردد بین خالص دارایی عملیاتی با رشد سود پیش‌بینی شده رابطه منفی و معنی‌داری وجود دارد یعنی شرکت‌های با خالص دارایی عملیاتی پایین پیش‌بینی خوش‌بینانه-تری نسبت به شرکت‌های با خالص دارایی عملیاتی بالا داشته‌اند. همچنین بین خالص دارایی عملیاتی با خطای پیش‌بینی سود رابطه منفی و معنی‌داری وجود دارد. یعنی شرکت‌هایی با خالص دارایی عملیاتی بالا خطای پیش‌بینی سود آنها منفی و شرکت‌های با خالص دارایی عملیاتی پایین خطای پیش‌بینی سود آنها مثبت می‌باشد. یافته‌ها با نتایج جدول ۳ نیز همخوانی دارد. به عبارت دیگر نسبت خالص‌دارایی عملیاتی تقسیم بر فروش نیز می‌تواند معیاری معکوس از انعطاف‌پذیری حسابداری شرکتها در نظر گرفته شود. به طوریکه هرچه نسبت خالص‌دارایی عملیاتی به فروش شرکتی بیشتر باشد، نشان‌دهنده آن است که انعطاف‌پذیری حسابداری شرکت پایینتر خواهد بود.

همچنین شرکت‌های که در سال جاری نتوانسته‌اند به سود پیش‌بینی خود دست یابند، سود سال آتی نیز به طور خوش‌بینانه پیش‌بینی شده است. لذا بین متغیر مجازی M و رشد سود پیش‌بینی‌شده رابطه منفی و معنی‌داری وجود دارد. بین رشد سود پیش‌بینی‌شده و زیان دهی شرکت نیز رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد. بین متغیرهای اندازه شرکت و ساختار مالکیت و نسبت اهرمی با رشد سود پیش‌بینی‌شده رابطه معنی دار مشاهده نگردید. به طور کلی نتایج آزمون مدل فرضیه اول بیانگر این است که ۴۲ درصد از تغییرات متغیروابسته توسط این متغیرها قابل تبیین است.

نتایج حاصل از برازش مدل رگرسیون فرضیه دوم نیز نشان داد که بین انعطاف‌پذیری حسابداری و خطای پیش‌بینی سود رابطه مستقیم و معنی‌داری وجود دارد. به‌طوریکه شرکت‌های با انعطاف‌پذیری حسابداری بالا خطای پیش‌بینی سود آنها مثبت‌تر می‌باشد و برعکس در شرکت‌های با انعطاف‌پذیری حسابداری پایین، بیشتر خطای منفی پیش‌بینی سود وجود دارد. میزانی که خالص دارایی عملیاتی بیش از واقع ارائه شده است باعث کاهش انعطاف‌پذیری حسابداری گردیده است، و محدودیتی برای مدیران در استفاده از ارقام تعهدی برای دستکاری سود توسط آنها می‌باشد. لذا انتظار بر این بود چنانچه خوش‌بینی فرصت‌طلبانه در پیش‌بینی سود وجود داشته باشد، شرکت‌های با انعطاف‌پذیری حسابداری بالا خواهند توانست با استفاده از ارقام تعهدی به سود پیش‌بینی شده و حتی بیشتر از آن دست یابند اما شرکت‌های با انعطاف‌پذیری حسابداری پایین به دلیل محدودیت در استفاده از ارقام تعهدی برای دستکاری سود ممکن است نتوانند سود خالص را به سود پیش‌بینی شده برسانند. لذا طبق یافته‌های تحقیق با توجه به رابطه معنی دار بین انعطاف‌پذیری حسابداری و خطای پیش‌بینی سود می‌توان گفت خوش‌بینی فرصت‌طلبانه در پیش‌بینی سود شرکت‌های مورد مطالعه وجود داشته است. از بین متغیرهای کنترل نیز بین اندازه شرکت، بازده دارایی‌ها، زیان دهی و نسبت اهرمی با

جدول ۴- نتایج آزمون مدل فرضیه اول و دوم با جایگزین کردن NOA/S به جای FLEXIBILITY

خطای پیش‌بینی سود				رشد پیش‌بینی سود				متغیر وابسته:
VIF	معنی داری	آماره T	ضرایب	VIF	معنی داری	آماره T	ضرایب	شرح
-	۰,۰۰۰۰	۵,۹۲۷	۰,۵۹۲۹	-	۰,۰۰۰۰	۴,۷۱۲	۰,۲۶۶۳	عرض از مبدا
۱,۱۳۸	۰,۰۰۰۰	-۴,۵۶۶	-۰,۰۵۶۱	۱,۲۱۳	۰,۰۰۱۶	-۳,۱۵۹	-۰,۲۱۸۱	NOA/S
۱,۱۲۱	۰,۰۰۰۰	۴,۷۰۱	۰,۰۳۴۳	۱,۱۷۲	۰,۰۰۰۱	-۳,۹۶۸	-۰,۰۱۸۱	M
۱,۰۷۹	۰,۰۰۰۰	-۶,۶۱۳	-۰,۰۹۹۹	۱,۰۹۱	۰,۰۳۴۳۵	-۰,۹۴۷	-۰,۰۰۸۴	SIZE
۱,۹۰۹	۰,۰۰۰۰	-۷,۷۲۳	-۰,۰۴۶۵۸	۲,۵۵۷	۰,۰۰۰۰	-۸,۴۷۱	-۰,۳۸۶۷	ROA
۱,۰۸۵	۰,۰۰۰۰	۱۶,۱۱۳	۰,۱۹۷۱	۱,۱۷۲	۰,۱۲۴۰	۱,۵۴۰	-۰,۰۱۰۷	GROWTH
۱,۳۱۹	۰,۰۰۲۹	-۲,۹۸۴	-۰,۰۶۰۲	۲,۲۱۶	۰,۰۰۰۰	۱۱,۷۳۸	۰,۱۴۳۹	LOSS
۱,۸۶۵	۰,۰۱۷۹	-۲,۳۷۱	-۰,۰۹۷۰	۱,۴۴۰	۰,۷۸۶۰	۰,۲۷۲	۰,۰۰۷۳	LEV
۱,۰۲۹	۰,۰۰۰۰	۶,۱۵۹	۰,۱۰۴۹	۱,۰۳۶	۰,۸۳۲۷	۰,۲۱۱	۰,۰۰۲۱	INST
	۰,۰۰۰۰	۵,۸۴۳	آماره F		۰,۰۰۰۰	۷,۱۱۹	F	آماره
۲,۳۵		۰,۳۹	R ² تعدیل شده	۱,۹۸			۰,۴۲	R ² تعدیل شده

خالص دارایی عملیاتی (مدل ژو ویانگ) قدرمطلق گرفته و به عنوان شاخصی از انعطاف‌پذیری در نظر بگیریم. لذا در آزمون دیگری رابطه بین انعطاف‌پذیری حسابداری در جهت افزایش یا کاهش سود و دقت پیش‌بینی سود را مورد بررسی قرار دادیم. بدین منظور ارتباط بین قدر مطلق خطای مدل برآوردی خالص دارایی عملیاتی و قدرمطلق خطای پیش‌بینی سود مورد آزمون قرار گرفت.

۵-۶- آزمون های اضافی دیگر
در آزمون فرضیه‌های تحقیق سطح غیرعادی خالص دارایی عملیاتی در ۱- ضرب شده و به عنوان شاخصی از انعطاف‌پذیری حسابداری در نظر گرفته شده است و منظور از انعطاف‌پذیری حسابداری ، انعطاف‌پذیری در جهت دستکاری به منظور افزایش سود مدنظر بوده است. اما چنانچه بخواهیم انعطاف پذیری در جهت افزایش یا کاهش سود همزمان مورد بررسی قرار دهیم می توانیم از خطای مدل برآوردی

جدول ۵- نتایج آزمون مدل فرضیه دوم با استفاده از قدرمطلق خالص دارایی عملیاتی غیرعادی- متغیر وابسته

قدرمطلق خطای پیش‌بینی سود ABS_MFE

عامل تورم واریانس	معنی داری	آماره T	ضرایب	شرح
-	۰,۱۵۳۸	-۱,۴۲۸	-۰,۱۰۷۷	عرض از مبدا
۱,۰۵۲	۰,۰۴۲۴	-۲,۰۳۳	-۰,۰۵۶۲	ABS_LEXIBILITY
۱,۰۶۰	۰,۰۰۰۰	۵,۰۳۹	۰,۰۰۵۷	SIZE
۱,۷۲۹	۰,۳۴۱۴	-۰,۹۵۲	-۰,۰۳۶۲	ROA
۱,۰۹۵	۰,۰۰۰۳	۳,۶۱۸	۰,۰۳۳۹	GROWTH
۱,۳۲۰	۰,۰۰۰۰	۵,۴۹۷	۰,۰۸۶۲	LOSS
۱,۷۰۰	۰,۱۸۵۷	-۱,۳۲۴	-۰,۰۳۹۹	LEV
۱,۰۴۴	۰,۴۳۰۷	۰,۷۸۸	۰,۰۱۱۲	INST
	۰,۰۰۰		۲,۷۳۱	F
۲,۳۶		دوربین واتسون	۰,۱۹	R ² تعدیل شده

همانطور که در جدول ۵ مشاهده می‌گردد بین انعطاف‌پذیری حسابداری در جهت افزایش یا کاهش سود با قدرمطلق خطای سود پیش‌بینی‌شده توسط مدیران رابطه منفی و معنی‌داری وجود دارد. یعنی شرکتها با انعطاف‌پذیری حسابداری بالاتر توانسته‌اند سود خالص را به سود پیش‌بینی شده نزدیک کرده و خطای مثبت یا منفی پیش‌بینی سود را کاهش دهند. این نتایج با نتایج تحقیق چن و همکاران (۲۰۰۴) مطابقت دارد، زیرا آنها نیز نشان داده بودند که شرکت‌های با انعطاف‌پذیری حسابداری پایینتر دقت پیش‌بینی سود آنها کمتر است.

۷- نتیجه‌گیری و بحث

به دلیل ارتباط بین ترازنامه و صورت سود و زیان میزان ارقام تعهدی خوش‌بینانه گذشته در ترازنامه انباشته می‌شوند و خالص دارایی عملیاتی را بیش از واقع نشان می‌دهند. از آنجاییکه اختیارات حسابداری در اصول پذیرفته شده حسابداری نامحدود نمی‌باشد. لذا مفروضات حسابداری خوش‌بینانه در یک دوره، توانایی آنها را برای فرض‌های خوش‌بینانه در دوره بعد کاهش می‌دهد. در این تحقیق خوش‌بینی ناشی از فرصت‌طلبی مدیران با توجه به ارتباط بین انعطاف-پذیری حسابداری با دو شاخص رشد پیش‌بینی و خطای پیش‌بینی سود مورد بررسی قرار گرفته است. نتایج تحقیق نشان داد بین انعطاف‌پذیری حسابداری شرکتها و رشد سود پیش‌بینی شده توسط مدیریت ارتباط مثبت و معنی‌داری وجود دارد و شرکت‌های با انعطاف‌پذیری حسابداری بالاتر خوش‌بینی فرصت-طلبانه‌تری در پیش‌بینی سود داشته‌اند. نتایج فرضیه دوم نیز حاکی از وجود رابطه مستقیم و معنی‌داری بین انعطاف‌پذیری حسابداری و خطای پیش‌بینی سود می‌باشد. به طوریکه شرکت‌هایی با انعطاف‌پذیری حسابداری بالاتر خطای پیش‌بینی سود آنها مثبت و شرکت‌های با انعطاف‌پذیری حسابداری پایین‌تر، خطای پیش‌بینی سود آنها منفی می‌باشد. به طور کلی نتایج تحقیق سازگار با فرضیه خوش‌بینی فرصت‌طلبانه مدیریت طبق نظریه هیلاری و همکاران (۲۰۱۶) می‌

باشد. لذا انگیزه مدیران از ارقام تعهدی اختیاری ناشی از فرصت‌طلبی مدیران (طبق نظریه چوی، ۲۰۱۶) بوده که باعث افزایش سطح غیرعادی خالص دارایی عملیاتی شرکتها و کاهش انعطاف‌پذیری حسابداری آنها می‌گردد. با توجه به نتایج تحقیق درمی‌یابیم ترازنامه شامل اطلاعاتی است بیشتر و ماورای اطلاعات مندرج در صورت سودوزیان که برای ارزیابی چشم‌انداز آتی شرکت مفید است. لذا خالص دارایی عملیاتی شرکتها یکی از متغیرهای مهم مالی بوده و باید مورد توجه ویژه سرمایه‌گذاران و تحلیل‌گران قرار گیرد. در همین راستا به تدوین‌کنندگان استانداردهای حسابداری پیشنهاد می‌گردد استانداردهای در جهت شفاف‌سازی اطلاعات خالص دارایی عملیاتی شرکتها و مقایسه نسبت خالص دارایی عملیاتی به فروش شرکتها با متوسط صنعت تدوین گردد. همچنین با توجه به نتایج تحقیق می‌توان گفت خوش‌بینی مدیران در پیش‌بینی سود فرصت‌طلبانه بوده لذا سرمایه‌گذاران و تحلیل‌گران باید سود پیش‌بینی شده توسط مدیران را با دقت بیشتری مورد استفاده قرار دهند و به این نکته نیز توجه کافی داشته باشند که خطای پیش‌بینی سود شرکت‌های با انعطاف‌پذیری حسابداری بالا به دلیل توانایی بالاتر در دستکاری سود ممکن است پنهان باشد. لذا پیشنهاد می‌شود دولت و سازمان حسابرسی مقررات و استانداردهایی برای کنترل هر چه بهتر رفتار مدیریت شرکتها در انتخاب روشهای متعدد حسابداری و مقررات دولتی که می‌تواند منجر به دستکاری و ارائه غیرواقعی سود شود، تدوین کنند.

فهرست منابع

- * شریفی، سوگند؛ اعتمادی، حسین؛ سپاسی، سحر (۱۳۹۵). رابطه بین ویژگی کیفی پیش‌بینی سود هر سهم و ریسک ورشکستگی. پژوهش‌های تجربی حسابداری، ۵(۴)، ۲۱-۱.
- * فرج زاده دهکردی، حسن؛ همتی، حسن؛ سنایی، هاله (۱۳۹۴). ترازنامه متورم و روش‌های

- benchmarks. *Contemporary Accounting Research*, 27(3), 855-888.
- * Hambrick, D., Finkelstein, S. (1987). Managerial discretion: a bridge between polar views of organizational outcomes. In *Research in Organizational Behavior*, 9, 369-406.
- * Hilary, G., Hsu, C., Segal, B., & Wang, R. (2016). The bright side of managerial over-optimism. *Journal of Accounting and Economics*, 62(1), 46-64.
- * Ho, L.J., Liu C.S., & Ouyang, B. (2012). Bloated balance sheet, earnings management, and forecast guidance. *Review of Accounting and Finance*, 11(2), 120-140.
- * Kato, K., Skinner, D. J., & Kunimura, M. (2009). Management forecasts in Japan: An empirical study of forecasts that are effectively mandated. *The Accounting Review*, 84(5), 1575-1606.
- * Kim, J. B. (2016). Accounting flexibility and managers' forecast behavior prior to seasoned equity offerings. *Review of Accounting Studies*, 21(4), 1361-1400.
- * Kothari, S. P. A. Leone, and C. Wasley. (2005). Performance matched discretionary accrual measures. *Journal of Accounting and Economics*, 39 (1): 163-197.
- * Kraft, A., Lee, B. S., & Lopatta, K. (2014). Management earnings forecasts, insider trading, and information asymmetry. *Journal of Corporate Finance*, 26, 96-123.
- * Liu, M. (2008). Accruals and managerial operating decisions over the firm life cycle. Working paper, the Pennsylvania State University.
www.scielo.br/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S1415
- * Papanastopoulos, G., & Thomakos, D. (2017). Managerial discretion, net operating assets and the cross-section of stock returns: Evidence from European countries. *Journal of International Financial Markets, Institutions and Money*, 47, 188-210.
- * Rooijen, J. G. (2002). Flexibility in Financial Accounting Income Strategies and Earnings Management in the Netherlands. Amsterdam Business School Research Institute, UvA-DARE (Digital Academic Repository).
<http://hdl.handle.net/11245/2.21685>.
- * Shen, W., Cho, T. (2005). Exploring involuntary executive turnover through a managerial discretion framework. *Academy of Management Review* 30(4), 843-854.
- * Stephen R. Foerster, (2009). The Impact of Management Earnings Forecasts on Firm
جایگزین برای اجتناب از سودهای غیرمنتظره منفی. حسابداری مدیریت، ۸(۲۷)، ۷۰-۵۷.
- * قائمی، محمد حسین؛ اسکندرلی، طاهر. (۱۳۹۲). بررسی رفتار مدیران شرکت‌ها در پیش‌بینی سود سالیانه. *مطالعات تجربی حسابداری مالی*، ۱۰(۴۰)، ۷۵-۵۳.
- * وکیلی‌فرد، حمیدرضا، عربی، مهدی؛ حسن‌پور، شیوا (۱۳۹۳). نقش رفتارهای فرصت‌طلبانه مدیران در انحراف سودهای پیش‌بینی شده، *بررسی‌های حسابداری*، ۱(۴)، ۹۶-۸۱.
- * Ajekwe, C. (2017). Accounting Flexibility: Slippery Slope to Fraud?. Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=2972726>
- * Ajinkya, B., Bhojraj, S., & Sengupta, P. (2005). The association between outside directors, institutional investors and the properties of management earnings forecasts. *Journal of accounting Research*, 43(3), 343-376.
- * Chen, S. (2004). Why do managers fail to meet their own forecasts. In 14th Annual Conference on Financial Economics and Accounting, <http://ssrn.com/abstract=490562>.
- * Choi, M. (2016). Are Discretionary Accruals Signal for the Bright Future? Evidence from Information Demand and Supply Matrix. <https://papers.ssrn.com/abstract=2856240>.
- * Das, S., Kim, K., & Patro, S. (2011). An analysis of managerial use and market consequences of earnings management and expectation management. *The Accounting Review*, 86(6), 1935-1967.
- * Dechow, P. M., Kothari, S. P., & Watts, R. L. (1998). The relation between earnings and cash flows. *Journal of Accounting and Economics*, 25(2), 133-168.
- * Doyle, J.T., Jennings, J.N., & Soliman, M.T. (2013). Do managers define non-GAAP earnings to meet or beat analyst forecasts?. *Journal of Accounting and Economics*, 56(1), 40-56.
- * Dupuy, A., & Grip, A. D. (2006). Elasticity of substitution and productivity, capital and skill intensity differences across firms. *Economics Letters*, 90, 340-347. <http://dx.doi.org/10.1016/j.jeconlet>.
- * Gunny, K., (2010). The relation between earnings management using real activities manipulation and future performance: evidence from meeting earnings

- Risk and Firm Value.
<https://papers.ssrn.com/abstract=1464897>
- * Sudaryati, D. (2015). The Balance Sheet As an Earnings Management Constraint (Case Study In Indonesia Manufacture Company). *Jurnal Akuntansi dan Investasi*, 13(1), 1-14.
 - * Williamson, O. E. (1963). Managerial discretion and business behavior. *The American Economic Review*, 53(5), 1032-1057.
 - * Wu, R. S., & Lin, Y. H. (2017). Managerial Optimism or Managerial Opportunism: From a Seasoned Equity Offerings Perspective. <https://papers.ssrn.com/abstract=2908366>
 - * Xu, R. Z., & Yang, Y. (2013). Effect of Accounting Flexibility on Earnings Management through Stock Repurchases. *International Business Research*, 6(10), 40-50.
 - * Zhang, Y. (2006). Net operating assets as a predictor of industry stock returns. Chinese University of Hong Kong Working Paper. <https://papers.ssrn.com/abstract=900264>

یادداشت‌ها

1. Kim
2. Doyle
3. Ho
4. Gunny
5. Choi
6. Rooijen
7. Ajekwe
8. Xu and Yang
9. Papanastasopoulos and Thomakos
10. Hambrick and Finkelstein
11. Williamson
12. Shen and Cho
13. Kato
14. Stephen
15. Ajinkya
16. Kothari
17. Kraft
18. Chen
19. Chen
20. Hilary
21. Das
22. Sudaryati
23. Wu
24. Dechow
25. Liu
26. Dupuy and Grip